ZELOTISKY A JINÉ GRAFICKÉ EXPERIMENTY

Hana Stadlerová

Zkoumali jste někdy hlávku zelí? „Výzkum“ může probíhat z mnoha úhlů pohledu. Na zelí můžeme nahlížet jako na zdroj vitamínů, minerálů a vlákniny. Dušené zelí je oblíbeným a typickým českým pokrmem. Můžeme např. vyhlásit soutěž o nejzajímavější rodinný recept (děti uskuteční rozhovory s rodinnými příslušníky, budou zapisovat postupy, nakupovat s rodiči ingredience, počítat náklady na jednu porci, pomáhat s realizací receptu …). Děti tak mohou být motivovány k poznání, které staví na jejich zkušenostech a směřuje k získávání nových poznatků, dovedností a jejich využitelnosti v běžném životě. Ve škole se nabízí možnost přípravy zeleninových salátů, ve kterých bude zastoupeno i zelí. I zde je prostor pro aktivitu dětí, a to jak při získávání receptů, ale i následnou skupinovou přípravu pokrmu podle vybraného receptu. Poté děti mohou připravit ochutnávku, a to nejen v rámci třídy.

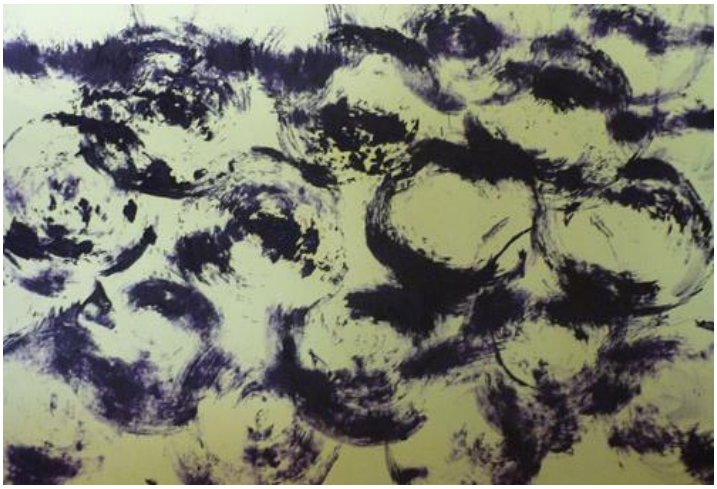
Při zpracování hlávky zelí vždy zůstanou zbytky, které můžeme uplatnit ve výtvarné tvorbě. Struktura skládaných listů, košťál přímo vybízejí ke zkoumání jejich otisků - máme totiž neobvyklou matrici pro tisk z výšky.



Hry s otisky zelné hlávky (foto: P. Novotná)

Materiál byl zpracován v rámci projektu "Systémová podpora trvalého profesního rozvoje (CPD) pedagogických pracovníků propojením pedagogické fakulty se školami na Jižní Moravě – **EDUCOLAND**"

Projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem ČR.



Hry s otisky zelné hlávky (foto: P. Novotná)

Povzbuzujme děti, aby zkoumaly sklady listů, jejich tloušťku, zajímavé záhyby a křivky, ale i tvar vzniklý krájením nebo vyloupnutím kusu zelné hlávky. Na netradiční matrici - tiskátko - stačí nanášet barvu a následně si už jen hrát v ploše s otisky. Děti mohou dotvářet i větší formáty (doporučujeme využít např. rubovou stranu starých nástěnných kalendářů - kvalitní křídový papír nabízí i další možnosti experimentů s otiskem, a to posunem tvaru, jeho otáčení apod. Pokud děti zaujmou i již výchozí tisky v kalendáři, nechejme je, aby je svým zásahem dotvářely). Košťálovina nabízí nespočet možností pro netradiční grafickou tvorbu, nechejme děti, aby je objevovaly. Starší děti mohou pracovat s tiskařskou barvou, která vyžaduje pečlivost i opatrnost, aby se neušpinily, zvládaly práci s tiskařským válečkem apod. Samostatně činnost zvládnou i mladší děti, pokud budou pracovat např. s temperou rozprostřenou špachtlí na podložce. Do slabé vrstvy barvy mohou děti namáčet „tiskátko“ a poté komponovat plochu.



Hry s otisky zelné hlávky (foto: P. Novotná)

Materiál byl zpracován v rámci projektu "Systémová podpora trvalého profesního rozvoje (CPD) pedagogických pracovníků propojením pedagogické fakulty se školami na Jižní Moravě – **EDUCOLAND**"

Projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem ČR.

Grafickými experimenty a objevy se zabýval např. Vladimír Boudník. Přítel Bohumila Hrabala, vystudovaný grafik, ale i nástrojař, představitel aktivní a strukturální grafiky si založil i vlastní umělecký směr, tzv. explosionalismus. Za svého působení v ČKD Vysočany, nacházel v prostředí fabriky nejen inspiraci, ale i netradiční materiál pro vlastní tvorbu.

Odstřižky plechu, zlomené pilníky, matky, šrouby, raznice či kusy litiny, odpadlé při zpracování kovu, vlisovával a vtloukal do plechových plátů, které pak propaloval autogenem, škrábal do nich důlčíkem a rydlem a tloukl do nich kladivem. Z takhle vzniklých matric pak tiskl své grafické abstrakce, které dotvářel ještě poté, co vyšly z tiskařského lisu.

Podobně nezvyklou a originální technikou jsou i Boudníkovy magnetické grafiky. Na pláty železného plechu, podložené magnetem, uspořádal do vějířů magnetických siločár kovové piliny, které pak fixoval lakem, vtíral do nich barvu a tiskl grafické listy.

Ve strukturální grafice obdobným způsobem používal písek, odstřižky provázků či kousky textilu. V duchu svého explosionalizmu, jehož tři manifesty neustále rozesílal v kopiích po Čechách i do zahraničí, tvořil i při happeninzích v pražských ulicích. Na zdech domů ošuntělých dělnických periferií k nechápavému údivu kolemjdoucích i za nadšeného ohlasu svých epigonů obtahoval náhodné skvrny a odchlíplou omítku do abstraktních kreseb, vzbuzených v jeho nevyčerpatelné výtvarné představivosti.

(http://zivotopis.osobnosti.cz/vladimir-boudnik.php;
http://www.artcasopis.cz/clanky/explosionalismus-vladimira-boudnika)




Kovové matrice - práce dětí 5. ročníku ZŠ (foto: H. Stadlerová)

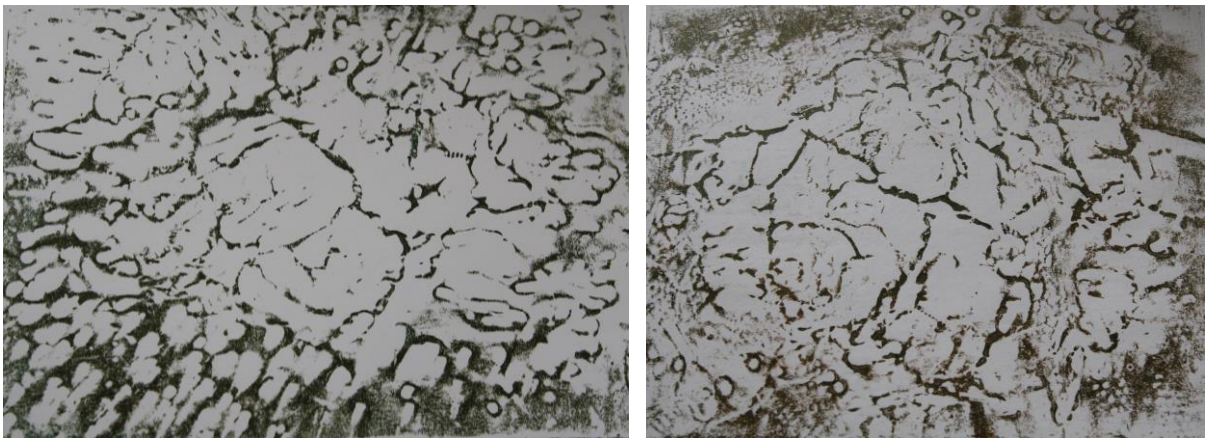
Materiál byl zpracován v rámci projektu "Systémová podpora trvalého profesního rozvoje (CPD) pedagogických pracovníků propojením pedagogické fakulty se školami na Jižní Moravě – **EDUCOLAND**"

Projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem ČR.

Tvorbou Vladimíra Boudníka se nechaly inspirovat také děti, které vedla studentka kombinované formy studia Učitelství pro první stupeň základní školy. Podobně, jako umělec, děti přetvářely povrch měkkého kovu zásahy kladiva a dalších instrumentů, které utvářely vtloukáním kovových tvarů náhodné stopy a nechaly tak vzniknout originálním matricím. Pro děti bylo „nové“ i tvoření mimo prostory školy (ruch a hluk by narušoval práci v jiných třídách). Na realizaci se spolupodíleli i někteří rodiče – poskytli dětem kovový materiál, který již neměl v domácnosti využití (jeden z tatínků zajistil plechové plochy). Matrice byly pokryty tiskařskou barvou a na školním grafickém lisu vznikaly tisky, které se proměňovaly i výběrem podkladového materiálu (děti tiskly na balicí papír, karton, jemný papír).



Kovové matrice - práce dětí 5. ročníku ZŠ (foto: H. Stadlerová)



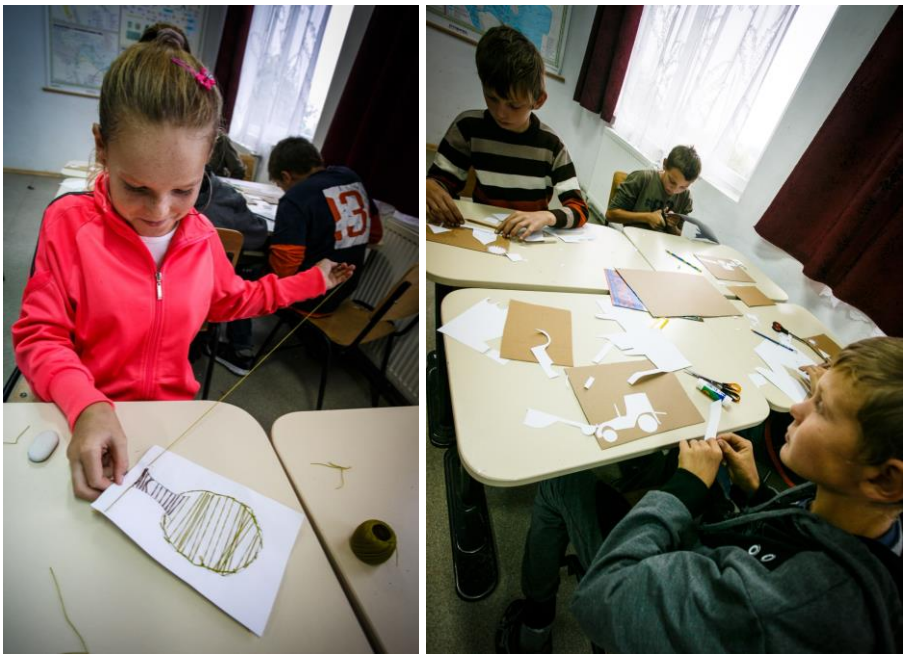
Tisky z kovových matric - práce dětí 5. ročníku ZŠ (foto: H. Stadlerová)

Materiál byl zpracován v rámci projektu "Systémová podpora trvalého profesního rozvoje (CPD) pedagogických pracovníků propojením pedagogické fakulty se školami na Jižní Moravě – **EDUCOLAND**"

Projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem ČR.



Matrici pro tisk z plochy je možné vytvořit jako papírovou koláž, která může být ozvláštněna např. textilními vlákny, vyšitými stehy apod. Je třeba dětem zdůraznit, že tvoří reliéf, papírové tvary je třeba vrstvit. Jednotlivé plochy by měly být dobře nalepeny na podkladový materiál. Můžeme využít např. lepenku, její struktura se projeví i v otisku. Výběr námětu může vycházet z konkrétních zážitků dětí, východiskem je třeba i náhoda - hra s tvary. Děti mohou využít nezáměrně vzniklých tvarů - např. papírových odstřižků, které u nich vyvolávají určité asociace a dotvořit je vystřiženými detaily (povzbuzujme děti, by si je nepředkreslovaly).



Tvorba matric (foto: R. Stadler)

Lze tisknout z papírové matrice nebo papírovou koláž pokrýt vrstvou lepidla a následně alobalem. Pokud nemáme grafický lis, otisk vznikne i tak, že nabarvenou plochu koláže (grafickým válečkem) přeneseme na připravený papír tlakem lžíce na rubovou stranu matrice.

Materiál byl zpracován v rámci projektu "Systémová podpora trvalého profesního rozvoje (CPD) pedagogických pracovníků propojením pedagogické fakulty se školami na Jižní Moravě – **EDUCOLAND**"

Projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem ČR.



Papírové koláže pokryté alobalem, dotvořené akrylovou barvou (foto: H. Stadlerová)

Pokud nemáme tiskařskou barvu, můžeme pouze zviditelnit reliéf, a to tak, že vetřeme např. akrylovou barvu štětcem do alobalové plochy. Necháme ji chvíli zaschnout a na vybraných plochách odstraníme barvu textilem. Tak zvýrazníme tvary i zajímavé detaily. Matrice sice nebude sloužit k tisku, stane se však jedinečný dílem. Matrice je možné vytvořit z různorodých materiálů, je však třeba přemýšlet nad výškou reliéfu, aby nebyly výrazné rozdíly. Byl by pak problém s tiskem v grafickém lisu. Pokud předpokládáme jinou formu tisku, např. s použitím kopírky, není třeba děti nikterak limitovat, důležitá bude jejich představa, motivace činnosti, nabídka materiálu apod.



Tisk z koláže - práce žáků 5. ročníku (foto: H. Stadlerová)

Materiál byl zpracován v rámci projektu "Systémová podpora trvalého profesního rozvoje (CPD) pedagogických pracovníků propojením pedagogické fakulty se školami na Jižní Moravě – **EDUCOLAND**"

Projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem ČR.